

УДК 339.923

ПОЗИЦІОНУВАННЯ ТУРЕЧЧИНИ В ГЛОБАЛЬНОМУ КОНКУРЕНТНОМУ СВІТІ

**МЕХМЕТ АЛТАН,
професор,
викладач
Стамбульського
університету**

Стаття присвячена економічному зростанню Туреччини останніх років зважаючи на «структурні» проблеми в деяких галузях економіки, тобто кон'юнктурного зросту, орієнтованого на попит. Розглянуто особливості в секторі машинобудування та будівельному. Аналізується проблема залежності економіки виробництва, орієнтованого на експорт, від імпорту товарів та сировини. Необхідність технологічного, інформаційного капіталу та вкладів в людський капітал.

Ключові слова: економічне зростання, конкурентоспроможність, імпорт, експорт, сектор економіки, структурні проблеми.

На момент написання статті статистична служба Туреччини (TÜİK) заявила про те, що в першому кварталі 2014 року економічне зростання Туреччини становило 4,6%. Незважаючи на політичну та економічну невизначеність, в основі очікуваного економічного зростання у першому кварталі стоїть експорт та державні інвестиції.

Варто нагадати, що в 2013 році економіка Туреччини виросла на 4%. Цей показник близький до темпу економічного зросту Туреччини за попередні роки.

Якщо ми повернемося до першого кварталу 2014 року, то одним з найбільш примітних фактів є те, що експорт сектору товарів та послуг підвищився на 11,4% без зміни цін, а його імпорт – лише на 0,8 %, беручи до уваги те, що цей сектор розширюється найбільш швидкими темпами. В попередньому кварталі експорт виріс на 7%, а імпорт впав на 2,4%.

Таблиця 1.

Зміни ВВП за секторами та його вплив на економіку в першому кварталі 2014 року, порівняно з попереднім кварталом

Перший квартал 2014	Зміна	Вплив
Споживчий сектор	-0.5%	-0.4%
Приватні інвестиції	-2.8%	-0.5%
Державні інвестиції	4.8%	0.8%
Фондовий ринок		-0.7%
Експорт	7.0%	1.9%
Імпорт	-2.4%	0.7%

Джерело: ВЕТАМ, 10 червня 2014.

Таблиця 2.

Зміни ВВП за секторами та його вплив на економіку в першому кварталі 2014 року, порівняно з тим же кварталом попереднього року

Перший квартал 2014	Зміна	Вплив
Споживчий сектор	2.9%	2.1%
Приватні інвестиції	-1.3%	-0.3%
Державні інвестиції	7.3%	1.0%
Фондовий ринок	56.9%	-1.2%
Експорт	11.4%	2.9%
Імпорт	0.8%	-0.2%

Джерело: ВЕТАМ, 10 червня 2014.

Стан розвитку будівництва в Туреччині

Коли ми ставимо за мету серйозне та детальне дослідження ситуації, беручи до уваги приклад світової економіки та виставляючи на широкий загал високі показники, які викликають виправданий оптимізм, стає очевидним, що «структурні» проблеми продовжують займати своє місце в моделі економічного зростання Туреччини.

Відповідаючи на питання, що ж означають ці структурні проблеми, найкоротше ми можемо пояснити це явище як продовження «не зросту, орієнтованого напропозицію та заснованого на виробництві товарів з високою доданою вартістю, а кон'юнктурного зросту, орієнтованого на попит».

Уважно дослідивши показники економічного зростання першого кварталу 2014 року, ми зможемо конкретизувати це твердження.

Спостерігається серйозне падіння інвестицій в сектор машинобудування та обладнання як в державному, так і в приватному секторі. Для державного сектору це падіння складає 3,6%, для приватного ж – 4,7%.

Через те, що збільшення виробничих потужностей створює робочі місця, вплив зниження рівня інвестицій в секторі машинобудування в подальшому буде поглиблюватися. Адже це зумовить ви-

мушене використання іноземних ресурсів, а воно, свою чергу – створення відповідної валютної політики, спрямованої на отримання цих іноземних ресурсів.

Такі вимушені дії призведуть до відповідного зниження конкурентоспроможності економіки країни та обмеження альтернатив у виборі валютної політики та відсоткових ставок.

З іншого боку, стовп економічного зросту Туреччини останнього часу, будівельний сектор, дійсно заслуговує на своє всестороннє обговорення. Знову ж, якщо ми повернемося до першого кварталу 2014 року, то побачимо, що рівень державних інвестицій в будівельний сектор збільшився на 5,1%, приватних – на 5,9%. Проте замість того, щоб підсилити потужності виробництва на довгий час, це зростання в будівельному секторі здатне лише тимчасово подолати проблеми кон'юнктури. До того ж, я побоююсь, що «небезпека пузиря» в житловому секторі Туреччини є проблемою, яку визнають всі економісти.

Наприклад, газета «Нью-Йорк Таймс», зазначивши, що «пузир в будівельному секторі Туреччини скоро лусне», порівняла її з Іспанією та Ірландією, де «змова між банками, підрядниками та політиками призвела до цінового пузиря на ринку нерухомості, який, разом із підвищенням відсоткових ставок, луснув із негативними наслідками для всієї економіки».

Трохи згодом ми поговоримо про перешкоди на шляху бажаного зростання економіки Туреччини, особливо – її експорту. Проте перед цим необхідно підкреслити основну проблему – залежність в економіці Туреччини виробництва, орієнтованого на експорт, від імпорту, адже із ростом експорту зростає також і використання імпортованих товарів.

В цій ситуації, яка зі структурного погляду є результатом виробництва товарів з низькою доданою вартістю, політика, що регулює зовнішній попит, автоматично регулює також і імпорт, відповідно, вплив такої політики на наявний дефіцит нівелюється.

Отже, поглянувши лише на один квартал економічного зросту Туреччини, як приклад – на останній, можливо прослідкувати розвиток її економіки в цілому.

Туреччина – найбільший імпортер металобрухту у світі

Газета «Financial Times» так охарактеризувала економіку Туреччини після трагедії на шахті в Сома, де загинула 301 людина:

Таблиця 3.

Залежність рівня експорту
за секторами від імпорту

Сектор	Чистий експорт (мільйони \$)	Експортне місце	Загальний експорт (мільйони \$)
Трикотажний одяг	8307	5	9248
Нетрикотажний одяг	3852	9	5715
Фрукти	3546	11	3969
Вироби чорної металургії	3392	8	6149
Сіль, сірка, каміння	2349	13	2747
Готові ткани товари	2024	16	2192
Килими	2003	17	2831
Овочі, фрукти	1712	19	1800
Меблі	1338	12	2192
Руди та шлаки	517	20	1774
Моторні транспортні засоби	193	1	17001
Нитки	-400	21	1690
Каучук та вироби з каучуку	-580	14	2482
Волокно	-794	26	1382
Алюміній та вироби з алюмінію	-873	15	2364
Бавовна	-1060	18	1929
Хімікати	-1596	53	555
Деталі повітряного транспорту	-1683	45	689
Паперові вироби	-1951	29	1141
Мідь та мідні вироби	-2253	24	1457
Фармацевтична продукція	-3397	41	754
Оптичні, фотографічні, вимірювальні прилади	-3897	47	661
Органічні хімікати	-4176	52	598
Електронні вироби	-8213	4	9546
Пластик та вироби з пластику	-8272	10	5609
Чорна металургія	-8769	3	9921
Дорогоцінні камені та метали	-9247	6	6978
Машинобудування	-17162	2	12993
Мінеральне паливо та паливно-мастильні матеріали	-49192	7	6725
Інша продукція	-5050		28718
Всього	-99844		151806

Джерело: wsj.com.tr, 12.05.2014

«Ця трагедія нагадала іншу сторону економіки Туреччини, де є багато галузей, що виготовляють продукцію з низькою доданою вартістю, де байдуже ставляться до введення правил, де відсутні інвестиції».

Газета підтверджує свою думку поглядами професора Дарона Аджемоглу з Массачусетського технологічного інституту на «подвійну будову» економіки Туреччини:

«Аджемоглу звертає увагу на те, що в деяких районах, таких як Стамбул та Анкара, на противагу багатьом сучасним фірмам, що виготовляють продукцію для середнього класу та на експорт, існують також і неофіційні підприємства з низьким рівнем безпеки праці та заробітних плат робітників».

Якщо ви запитате, що послужило основою для такого підсумовуючого погляду на турецьку економіку, то відповіді на це можна одним реченням: «Відповідно до інформації, наданої Міжнародним валютним фондом та Світовим банком, обсяг високотехнологічної продукції в загальному обсязі експорту Туреччини впав до рівня, меншого за 4%, що у порівнянні з багатьма іншими країнами є нижчим показником».

Як я казав раніше, Туреччина є найбільшим імпортером металобрухту у світі. П'ять найбільших секторів-імпортерів металобрухту – сектор машинобудування, хімічна, текстильна, сільськогосподарська промисловості, що в деякій мірі охоплюють чорну металургію та автомобільну промисловість.

На превеликий жаль, імпорт Туреччини досі не зміг перейти від аграрно-промислової до інформаційної епохи...

Китай, з обсягом імпорту в 1 трильйон доларів, з них на 122 мільярди імпортує мікросхеми. Туреччина ж нічого не продає країнам з річним рівнем виробництва в 5,5 трильйонів доларів, як, наприклад, Японія: рівень експорту Туреччини до Японії коливається межах 250 мільйонів доларів.

В той час, коли в Туреччині кілограм експортованого товару оцінюється в 1,5 долару, в розвинутих країнах та Європі – в 3-5 доларів.

Пояснити цю різницю також може приклад, наведений вище.

Розвинуті країни виробляють продукцію з високою долею доданої вартості і продають їх усьому світу. Туреччині ж ще далеко до цього.

Єдиним способом зрівняння цієї різниці є «інновації».

Як видно на Таблиці 3, в 2013 році чистий експорт Туреччини є від'ємним (-99 мільярдів 844 мільйонів доларів). Чистий експорт 18-ти секторів, що складає 63% (96 мільйонів доларів) від загального експорту обсягом 151 мільярдів доларів, виявився від'ємним.

В чистому експорті трьох з перших п'яти експортних лідерів Туреччини виявлено недостачу. Найбільший експортер – сектор чорної металургії – займає четверте місце в першій п'ятірці по дефіциту зовнішньої торгівлі, з показником більшим за 8,7 мільярдів доларів. Сектор машинобудування, як в експорті, так і по дефіциту (більше 17 мільярдів доларів) займає друге місце.

Тепер розглянемо, як створювалась ця таблиця.

В праці під назвою «Карта імпорту»¹ вперше за історію Республіки пов'язані з імпортом дані усіх установ були зведені, був оцінений стан близько 115 тисяч фірм з погляду передових технологій, і всі слабкості економіки Туреччини були представлені широкому загалу.

Підсумок був такий:

«72% зі 114 тисяч 443 фірм, тобто 82 тисячі 800, не мали жодного з проаналізованих елементів доданої вартості».

До того ж, в секторах з найбільшим виробництвом товарів, таких як сухопутні моторні транспортні засоби, чорна металургія, текстиль, пластик, електрообладнання, хімічна продукція, папір та целюлоза, інші метали та вироби з них, залежність від імпорту мала середньостатистичний показник по країні.

Тобто Туреччина експортує товари з низькою доданою вартістю, а водночас, аби мати змогу експортувати їх після виготовлення, змушена також і імпортувати товари з низькою доданою вартістю. Результат – величезний дефіцит.

Туреччина у вимірі глобальної конкурентоспроможності

Опублікований 7 лютого 2014 року Рейтинг інноваційності країн ЄС, який деталізує наявний стан країн відповідно до стратегії соціально-економічного розвитку Європейського Союзу на період до 2020 року, важливий з погляду виявлення структурних слабкостей економіки Туреччини.

Серед вимірювальних критеріїв рейтингу є три головних: перший – людський капітал, другий – системи досліджень, і третій – фінансування та підтримка. В звіті вираховуються ці три основних елементи з використанням восьми критеріїв.

¹ <http://www.ekonomi.gov.tr/index.cfm?sayfa=ithharita>.

Туреччина, у порівнянні з 27 країнами-учасниками ЄС та іншими країнами-кандидатами, займає третє місце з кінця за людським капіталом та друге місце з кінця за фінансуванням та підтримкою. Це було визначено шляхом розгляду рівня інвестування державного сектору в дослідження та інноваційний розвиток.

Туреччина, яка займає останнє місце в рейтингу ЄС-27 за рівнем зайнятості в наукоємних галузях, знаходиться на 44 місці серед 148 країн у звіті Всесвітнього Економічного Форуму (World Economic Forum-WEF) про глобальну конкурентоспроможність у 2013-2014 році, який був створений для того, аби висвітливши фактори, що визначають рівень продуктивності країни, окреслити її сильні та слабкі сторони і вказати можновладцям політичний шлях.

При розгляді Таблиці 4 стає видно, що в розділі «Інновації» Туреччина доволі відстає в таких змінних як «Якість науково-дослідних установ», «Інвестиції підприємств в НДДКР» та «Співробітництво університетів та промисловості в НДДКР».

За наявністю новітніх технологій Туреччина займає 45 місце, в той час як Німеччина – на 4-му, США – на 5-му, Китай – на 30-му, Японія – на 6-му, а Південна Корея – на 22-му місці. В змінній «Співробітництво університетів та промисловості в НДДКР» Німеччина посідає 9-е, США – 3-є, Китай – 33-є, Японія – 17-е, Південна Корея – 26-е, а Туреччина – 52-е місце.

В 2011 році витрати на НДДКР у складі ВВП Туреччини становить 0,86%, в 2012 році – 0,92%. Витрати на НДДКР в 2013 році складають 11,1 мільярдів доларів, витрати на НДДКР у складі ВВП – 0,92%, витрати на НДДКР у розрахунку на одну особу – 166 доларів. В той же період витрати Німеччини на НДДКР – 93,1 мільярдів доларів, їх відсоток у складі ВВП – 2,88%, витрати на НДДКР у розрахунку на одну особу – 1138 доларів. Витрати на НДДКР в Китаї – 178,2 мільярдів доларів, їх відсоток у складі ВВП – 1,84%, витрати на НДДКР у розрахунку на одну особу – 155 доларів. В Південній Кореї витрати на НДДКР становлять 53,2 мільярди доларів, їх відсоток у складі ВВП – 4,03%, витрати на НДДКР у розрахунку на одну особу – 1203 доларів.

За іншим показником конкурентоспроможності – Глобальному рейтингу конкурентоспроможності талантів (Global Talent Competitiveness Index, GTCI), опублікованому в 2014 році під керівництвом провідної бізнес-школи Європи INSEAD,

Таблиця 4.

Індекс глобальної конкурентоспроможності країн

	Німеччина	США	Китай	Японія	Пд. Корея	Туреччина
Місце за конкурентоспроможністю (зі 148 країн)	4	5	29	9	25	44
Наявність новітніх технологій	3	5	30	6	22	45
Якість науково-дослідних установ	6	5	41	9	24	63
Інвестиції підприємств в НДДКР (R&D)	4	5	22	2	20	68
Співробітництво університетів та промисловості в НДДКР	9	3	33	17	26	52
Отримання високотехнологічних товарів державою	17	15	13	37	31	23
Наявність науковців та інженерів	17	6	44	4	33	53
Патентні заявки, патенти	6	12	36	4	9	41

Джерело: World Economic Forum | The Global Competitiveness Report 2013–2014

Таблиця 5:

Продуктивність країн за НДДКР

	Витрати на НДДКР (GERD, мільярди \$)	Відсоток витрат на НДДКР у ВВП (%)	Витрати на НДДКР у розрахунку на одну особу (\$)
Німеччина	93,1	2,88	1138
США	415,2	2,77	1331
Китай	178,2	1,84	155
Японія	141	3,39	1146
Пд. Корея	53,2	4,03	1203
Туреччина	11,1	0,92	166

Джерело: OECD | OECD Science, Technology and Industry Scoreboard 2013

Таблиця 6.

Відсоток високотехнологічних товарів в експорті виготовлених товарів, %

	Німеччина	США	Китай	Японія	Пд. Корея	Туреччина
Експорт (Мільярди \$, 2012)	1 492	1 612	2 021	792,9	548,2	151,9
Відсоток високотехнологічних товарів в експорті товарів виробничого призначення (% , 2006-2011)	32	46	39	31	41	4,8

Джерело: Deloitte Global Manufacturing Competitiveness Index 2013

серед 103 країн Туреччина займає 67-е місце. Цей індекс показує ресурси та зусилля країн, направлені на розвиток чи залучення талантів та талановитий людський капітал, доступний на даний час.

Туреччина займає 63-тє місце в рейтингу за якістю науково-дослідних установ, за інвестиція-

ми підприємств в НДДКР – 68-е, за наявністю науковців та інженерів – 53-є, за патентними заявками та патентами – 41-е.

Відсоток експорту секторів з виготовлення високотехнологічних товарів в Туреччині за 2012 рік становить 4,8% і залишається другорядним.

ВИСНОВОК

В економіці XXI століття, де одним з найголовніших факторів виробництва стала інформація, перехід країн до категорії розвинутих та набуття ними статусу «могутній економічний потенціал» тепер можливий не шляхом виготовлення та експорту товарів чорної металургії та текстилю дешевше за конкурентів, а шляхом створення власних та введення світових наукових інновацій, з подальшим виготовленням товарів, що розширюють технологічні можливості людства. Такі країни як Сінгапур, Південна Корея, Тайвань, що за останні 30-40 років змінили свій статус з «країн, що розвиваються» з середнім доходом на «розвинені країни» з високим доходом, досягли такого успіху не завдяки дешевій робочій силі, а завдяки прогресу в інформаційних та технологічних сферах. Туреччина дуже відстає від розвинених країн в плані кількості науковців, наукових досліджень, оригінальних патентів, створення нової інформації та знань.

В економічній сфері XXI століття, орієнтованої на інформацію, конкурентоспроможність країн залежить від технологічного, інформаційного капіталу та найголовнішого стовпу цих елементів – вкладів в людський капітал.

Після кризи 2001 року Туреччина, не нехтуючи державними фінансами, шляхом введення в

дію порад Європейського Союзу та використання глобального достатку досягла неймовірного успіху. Проте економічний зріст не пішов далі сектору внутрішнього споживання та будівництва. Промисловий відсоток в ВВП впав до 14%, як результат – національний дохід не перевищив 10 тисяч доларів.

До того ж, військові вторгнення від Єгипту до Таїланду, конфлікти на Близькому Сході також негативно впливають на економічні прогнози.

У червневому звіті Світового Банку «Глобальні економічні перспективи» погіршився прогноз зростання ВВП Туреччини з 3,5% в 2014 році до 2,4 %. (Див. додатки)

Світовий Банк також заявив про спад економіки України в 2014 році на 5%, до якого призведе нестабільність на території України через цьогорічне військове вторгнення Росії до українського Криму та анексування цього регіону.

Структурні проблеми Туреччини, які беруть свій початок з загальноекономічної структури, а також відображаються на імпорті та експорті, підходять до точки свого кипіння. Ці проблеми, неначе хвороба, яка готова виринути з падінням імунітету організму, заявляють на весь світ про недосконалість економічної системи країни.

ДОДАТКИ
Додаток 1.

Річний імпорт Туреччини у порівнянні з іншими країнами(20 найбільших країн-імпортерів)

Міс-це	Країна	Роки												
		2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004			
	Всього	251 650 642	236 545 141	240 841 676	185 544 332	140 928 421	201 963 574	170 062 715	139 576 174	116 774 151				
1	Російська Федерация	25 064 214	26 625 286	23 952 914	21 600 641	19 450 086	31 364 477	23 508 494	17 806 239	12 905 620	9 033 138			
2	Китай	24 685 885	21 295 242	21 693 336	17 180 806	12 676 573	15 658 210	13 234 092	9 669 110	6 885 400	4 476 077			
3	Німеччина	24 181 597	21 400 614	22 985 567	17 549 112	14 096 963	18 687 197	17 539 955	14 768 220	13 633 888	12 515 655			
4	Італія	12 884 844	13 344 468	13 449 861	10 139 888	7 594 645	10 682 037	9 751 280	8 649 577	7 566 262	6 858 739			
5	ABD	12 596 170	14 130 546	16 034 121	12 318 745	8 575 737	11 975 929	8 166 068	6 260 873	5 375 548	4 745 195			
6	Іран	10 383 217	11 964 779	12 461 532	7 645 008	3 405 986	8 199 689	6 615 394	5 626 610	3 469 706	1 962 059			
7	Швейцарія	9 647 289	4 304 864	5 018 977	3 153 702	1 999 386	5 588 439	5 268 879	4 014 793	4 053 977	3 404 540			
8	Франція	8 079 840	8 589 896	9 229 558	8 176 600	7 091 795	9 022 015	7 849 709	7 239 953	5 887 817	6 201 348			
9	Іспанія	6 417 719	6 023 625	6 196 452	4 840 062	3 776 917	4 548 182	4 342 994	3 832 589	3 555 106	3 253 675			
10	Індія	6 367 788	5 843 638	6 498 651	3 409 938	1 902 607	2 457 908	2 299 732	1 579 405	1 280 473	1 046 398			
11	Велика Британія	6 270 879	5 629 455	5 840 380	4 680 611	3 473 433	5 258 923	5 477 102	5 137 553	4 695 645	4 317 140			
12	Південна Корея	6 088 466	5 660 093	6 298 483	4 764 057	3 118 214	4 091 711	4 369 903	3 556 269	3 485 389	2 572 537			
13	ОАЕ	5 384 468	3 596 545	1 649 456	698 421	667 857	691 202	470 092	352 284	205 442	183 485			
14	Україна	4 516 333	4 394 200	4 812 060	3 832 744	3 156 659	6 106 325	4 519 114	3 059 079	2 651 017	2 509 351			
15	Греція	4 206 020	3 539 869	2 568 826	1 541 600	1 131 065	1 150 715	950 157	1 045 328	727 830	594 351			
16	Бельгія	3 843 375	3 690 309	3 959 279	3 213 606	2 371 516	3 150 747	2 868 671	2 476 928	2 241 112	1 991 728			
17	Румунія	3 592 568	3 236 425	3 801 297	3 449 195	2 257 963	3 547 820	3 112 752	2 668 987	2 285 392	1 699 553			
18	Японія	3 453 189	3 601 427	4 263 730	3 297 796	2 781 971	4 026 764	3 703 442	3 216 725	3 109 218	2 684 287			
19	Нідерланди	3 362 322	3 660 634	4 004 955	3 156 000	2 543 073	3 056 340	2 655 039	2 160 110	2 151 585	1 908 145			
20	Польща	3 184 520	3 058 078	3 496 189	2 620 956	1 817 093	1 977 852	1 646 232	1 436 586	1 244 447	996 105			
	Інші	67 439 939	62 955 148	62 626 053	48 274 844	37 038 881	50 721 091	41 713 614	35 018 955	29 363 079	24 586 258			
Рейтинг країн станом на 2013 рік.														

Додаток 2.

**Річний імпорт Туреччини у порівнянні
з іншими країнами (відсоток від загального-%)**

Місце	Країна	Відсоток (%)									
		2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004
	Всього	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
1	Російська Федерація	10,0	11,3	9,9	11,6	13,8	15,5	13,8	12,8	11,1	9,3
2	Китай	9,8	9,0	9,0	9,3	9,0	7,8	7,8	6,9	5,9	4,6
3	Німеччина	9,6	9,0	9,5	9,5	10,0	9,3	10,3	10,6	11,7	12,8
4	Італія	5,1	5,6	5,6	5,5	5,4	5,3	5,7	6,2	6,5	7,0
5	США	5,0	6,0	6,7	6,6	6,1	5,9	4,8	4,5	4,6	4,9
6	Іран	4,1	5,1	5,2	4,1	2,4	4,1	3,9	4,0	3,0	2,0
7	Швейцарія	3,8	1,8	2,1	1,7	1,4	2,8	3,1	2,9	3,5	3,5
8	Франція	3,2	3,6	3,8	4,4	5,0	4,5	4,6	5,2	5,0	6,4
9	Іспанія	2,6	2,5	2,6	2,6	2,7	2,3	2,6	2,7	3,0	3,3
10	Індія	2,5	2,5	2,7	1,8	1,4	1,2	1,4	1,1	1,1	1,1
11	Велика Британія	2,5	2,4	2,4	2,5	2,5	2,6	3,2	3,7	4,0	4,4
12	Південна Корея	2,4	2,4	2,6	2,6	2,2	2,0	2,6	2,5	3,0	2,6
13	ОАЕ	2,1	1,5	0,7	0,4	0,5	0,3	0,3	0,3	0,2	0,2
14	Україна	1,8	1,9	2,0	2,1	2,2	3,0	2,7	2,2	2,3	2,6
15	Греція	1,7	1,5	1,1	0,8	0,8	0,6	0,6	0,7	0,6	0,6
16	Бельгія	1,5	1,6	1,6	1,7	1,7	1,6	1,7	1,8	1,9	2,0
17	Румунія	1,4	1,4	1,6	1,9	1,6	1,8	1,8	1,9	2,0	1,7
18	Японія	1,4	1,5	1,8	1,8	2,0	2,0	2,2	2,3	2,7	2,8
19	Нідерланди	1,3	1,5	1,7	1,7	1,8	1,5	1,6	1,5	1,8	2,0
20	Польща	1,3	1,3	1,5	1,4	1,3	1,0	1,0	1,0	1,1	1,0
	Інші	26,8	26,6	26,0	26,0	26,3	25,1	24,5	25,1	25,1	25,2

Додаток 3.

**Річний імпорт порівняно з іншими країнами,
зміни у порівнянні з попереднім роком, %**

Місце	Країна	Роки									
		2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004
	Всього	6,4	-1,8	29,8	31,7	-30,2	18,8	21,8	19,5	19,7	40,7
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>	<i>9</i>	<i>10</i>	<i>11</i>	<i>12</i>
1	Російська Федерація	-5,9	11,2	10,9	11,1	-38,0	33,4	32,0	38,0	42,9	65,7
2	Китай	15,9	-1,8	26,3	35,5	-19,0	18,3	36,9	40,4	53,8	71,5
3	Німеччина	13,0	-6,9	31,0	24,5	-24,6	6,5	18,8	8,3	8,9	32,4
4	Італія	-3,4	-0,8	32,6	33,5	-28,9	9,5	12,7	14,3	10,3	25,4
5	США	-10,9	-11,9	30,2	43,6	-28,4	46,7	30,4	16,5	13,3	35,7
6	Іран	-13,2	-4,0	63,0	124,5	-58,5	23,9	17,6	62,2	76,8	5,4
7	Швейцарія	124,1	-14,2	59,1	57,7	-64,2	6,1	31,2	-1,0	19,1	14,7
8	Франція	-5,9	-6,9	12,9	15,3	-21,4	14,9	8,4	23,0	-5,1	48,9
9	Іспанія	6,5	-2,8	28,0	28,1	-17,0	4,7	13,3	7,8	9,3	62,4

Закінчення дод. 3.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
10	Індія	9,0	-10,1	90,6	79,2	-22,6	6,9	45,6	23,3	22,4	44,8
11	Велика Британія	11,4	-3,6	24,8	34,8	-34,0	-4,0	6,6	9,4	8,8	23,3
12	Південна Корея	7,6	-10,1	32,2	52,8	-23,8	-6,4	22,9	2,0	35,5	96,0
13	ОАЕ	49,7	118,0	136,2	4,6	-3,4	47,0	33,4	71,5	12,0	61,5
14	Україна	2,8	-8,7	25,6	21,4	-48,3	35,1	47,7	15,4	5,6	88,5
15	Греція	18,8	37,8	66,6	36,3	-1,7	21,1	-9,1	43,6	22,5	39,0
16	Бельгія	4,1	-6,8	23,2	35,5	-24,7	9,8	15,8	10,5	12,5	30,7
17	Румунія	11,0	-14,9	10,2	52,8	-36,4	14,0	16,6	16,8	34,5	77,8
18	Японія	-4,1	-15,5	29,3	18,5	-30,9	8,7	15,1	3,5	15,8	39,3
19	Нідерланди	-8,1	-8,6	26,9	24,1	-16,8	15,1	22,9	0,4	12,8	15,2
20	Польща	4,1	-12,5	33,4	44,2	-8,1	20,1	14,6	15,4	24,9	139,8
	Інші	7,1	0,5	29,7	30,3	-27,0	21,6	19,1	19,3	19,4	36,8

Додаток 4.

Структура експорту та імпорту

	Період	2011	2012	2013	2014
Загальний експорт, млн. дол.	лютий	10.059	11.748	12.386	13.150
	Січень-лютий	19.610	22.096	23.868	25.593
Експорт промислових товарів, млн. дол.	лютий	9.353	11.021	11.529	12.298
	Січень-лютий	18.125	20.611	22.071	23.795
Загальний імпорт, млн. дол.	лютий	17.520	17.787	19.395	18.250
	Січень-лютий	34.426	35.256	38.197	37.542
Імпорт напівфабрикатів, млн. дол.	лютий	12.714	13.201	14.277	13.436
	Січень-лютий	25.249	26.387	28.483	28.104
Імпорт засобів виробництва, млн. дол.	лютий	2.432	2.548	2.816	2.569
	Січень-лютий	4.699	4.950	5.414	5.135

Джерело: <http://www.kalkinma.gov.tr/Pages/TemelEkonomikGostergeler.aspx>

Додаток 5.

Розподіл імпорту товарів, млн. дол.

1	Роки				
	2009	2010	2011	2012	2013
2	3	4	5	6	
1. Засоби виробництва	21.462,8	28.818,2	37.270,6	33.925,4	36.759,1
Засоби виробництва (За винятком транспортних засобів)	18.384,4	23.249,7	29.605,5	28.125,4	32.022,2
Промислові транспортні засоби та матеріали	3.078,4	5.568,5	7.665,2	5.799,9	4.736,9
2. Напівфабрикати	99.509,8	131.445,4	173.140,2	174.930,3	183.812,3
Необроблені промислові матеріали	7.984,7	12.258,7	16.159,6	15.344,1	13.926,3
Оброблені промислові матеріали	43.491,9	58.733,0	75.482,2	73.612,1	85.897,1
Необроблене паливо та паливно-мастильні матеріали	1.139,4	1.175,6	1.303,9	1.161,6	923,0

Закінчення дод. 5.

<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>
Деталі інвестиційних товарів	8.291,9	9.064,3	10.861,2	10.949,0	12.411,7
Деталі транспортних засобів	7.840,5	10.580,6	12.334,2	11.128,6	11.890,1
Необроблена продовольча сировина	2.074,3	2.794,0	4.379,5	3.703,4	3.414,1
Оброблена продовольча сировина	1.205,7	1.112,8	1.793,8	2.137,1	2.244,3
Оброблене паливо та паливно-мастильні матеріали	9.183,4	12.223,2	16.433,5	17.424,0	17.426,0
3. Споживчі товари	19.289,7	24.734,9	29.692,3	26.699,3	30.415,9
Легкові автомобілі	4.265,4	6.819,6	8.474,8	7.248,4	9.126,8
Товари тривалого користування	2.619,3	3.499,2	4.337,4	4.352,6	4.962,5
Товари короткострокового користування	4.090,1	5.303,2	6.452,9	5.893,4	6.794,7
Товари одноразового користування	4.948,9	5.531,3	5.894,8	5.177,3	5.392,2
Необроблені продовольчі товари	595,5	676,0	813,8	808,5	844,9
Оброблені продовольчі товари	1.002,7	1.365,6	1.816,2	1.387,3	1.619,1
Бензин	1.190,6	1.343,2	1.662,3	1.674,6	1.415,0
Непромислові транспортні засоби та матеріали	577,2	196,9	240,1	157,1	260,8
4. Інше	666,1	545,7	738,6	990,2	662,9
Інші невизначені товари	666,1	545,7	738,6	990,2	662,9
Всього	140.928,4	185.544,3	240.841,7	236.545,1	251.650,2

Джерело: ТҀІК

Mehmet Altan. Positioning of Turkey in global competitive the world/ Istanbul University, Turkey

Article is devoted to the economic growth of Turkey of the last years in view of «structural» problems in some branches of economy, i.e. the tactical growth focused on demand. Features in sector of mechanical engineering and construction are considered. The problem of dependence of economy of the production focused on export from import of goods and raw materials is analyzed. Need of the technological, information capital and deposits to the human capital.

Keywords: economic growth, competitiveness, import, export, economy sector, structural problems.

Мехмет Алтан. Позиционирование Турции в глобальной конкурентной мире / Стамбульский университет, Турция

Статья посвящена экономическому росту Турции последних лет ввиду «структурных» проблем в некоторых отраслях экономики, т. е. конъюнктурного роста, ориентированного на спрос. Рассмотрены особенности в секторе машиностроения и строительной индустрии. Анализируется проблема зависимости экономики производства, ориентированного на экспорт, от импорта товаров и сырья. Необходимость технологического, информационного капитала и вкладов в человеческий капитал.

Ключевые слова: экономический рост, конкурентоспособность, импорт, экспорт, сектор экономики, структурные проблемы.

Стаття надійшла до редакції: 10.02.2016

Рекомендовано до друку: 23.03.2016